

РЕЦЕНЗИЯ

От: **доц. д-р Орлин Илиев Колев;**

Висше Транспортно Училище „Тодор Каблешков“;

Област на висше образование 3., Социални, стопански и правни науки“, Професионално направление 3.8., Икономика“

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен **„доктор“** по професионално направление 3.8. „Икономика“, научна специалност „Счетоводство, одит и анализ“ в Университет по застраховане и финанси, гр. София.

Автор на дисертационния труд: *маг. Кирил Кирилов Ангелов*

Тема на дисертационния труд: *„Оптимизиране и контрол на сделките между свързани лица в контекста на трансферното ценообразуване“*

Научен ръководител: **проф. д.н. Десислава Владимирова Йосифова**

Основание за представяне на рецензията: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд на тема **„Оптимизиране и контрол на сделките между свързани лица в контекста на трансферното ценообразуване“**, съгласно Заповед № 145/02 април 2026 г. на чл. кор. проф. д.ю.н. Борис Владимиров Велчев – ректор на Университет по застраховане и финанси.

1. Информация за дисертанта

Кирил Ангелов е роден на 19 септември 1991 г. Завършил е последователно ОКС „Бакалавър“ в МГУ „Св. Иван Рилски“, ОКС „Магистър“ във ВТУ „Тодор Каблешков“ и Университет по застраховане и финанси ОКС „Магистър“ в специалност „Счетоводство и контрол“.

Кирил Ангелов се е обучавал в самостоятелна форма на обучение по докторска програма към катедра „Счетоводство и одит“ в Университет по застраховане и финанси по научна специалност „Счетоводство, одит и анализ“, зачислен съгласно Заповед № 309/27 октомври 2022 г.

Докторантът е отчислен със заповед № 128/20 март 2026 г.

От 2014г. до настоящия момент докторантът Кирил Ангелов заема управленски позиции в частния сектор в областта на геологията.

Рецензентът не познава лично докторант Кирил Ангелов и няма лични впечатления от него. Съставеното от рецензента мнение е направено единствено на базата на представените документи по процедурата на защита на дисертационен труд от докторанта.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд ***Структура, стил, обем и др.***

Дисертационният труд е разработен в общ обем от 171 страници, като основната част е развита в увод, три броя глави, заключение. Към дисертацията има 2 броя приложения, но те са съставни части от самите глави, а не са изведени в края на дисертацията. Изложението на дисертационния труд е в стегнат научен стил, като са спазени нормите на съвременния български език. В дисертацията са представени 28 броя графични визуализации (но част от фигурите не са номерирани) и 7 броя таблици. В списъка с използваната литература са посочени 76 броя източници – европейски нормативни разпоредби, научна литература и интернет ресурси. Анализиранията от докторанта библиография отговаря на научната област на дисертационния труд, като следва да се отбележи, че е разгледал съвременни и актуални информационни източници при своето изследване. Докторантът Кирил Ангелов е с много добра литературна осведоменост. Цитиранията от български и чуждестранни учени са умело подбрани и уместно използвани и са пряко свързани с изследваната проблематика в дисертационния труд.

Оценка за актуалност на темата, целта, задачите, обекта, предмета и основната теза на дисертационния труд

Световната глобализация, развитието на информационните технологии и интернет търговията както и развитието и бизнес утвърждаването на мултинационални компании и кооперации прави изследваната дисертационна тема изключително актуална.

Определената от докторант Кирил Ангелов изследователска теза е *„В рамките на нормативно регламентирани правила за третиране на сделките между свързани лица е възможно разработването и прилагането на подходящи оптимизационни модели в областта на трансферното ценообразуване, които удовлетворяват финансовите интереси на участващите субекти, като осигуряват баланс между*

икономическата обоснованост на корпоративните вътрешногрупови сделки и изискванията за защита на фискалните цели на държавата и съответните данъчни органи“.

Целта на дисертацията е разработването на оптимизационни методически модели за трансферно ценообразуване при сделки между свързани лица. В моделите следва да се включи и проверка и контрол на трансферните цени.

За постигане на поставената в дисертацията основна цел, докторантът е систематизирал 5 броя **задачи**. **Обект** на дисертацията е регулаторно признати методи за справедливо определяне на трансферните цени при сделки между свързани лица.

Оценка на съдържанието по глави на дисертационния труд

Първа глава е с въвеждащ задълбочен характер в темата на трансферното ценообразуване и сделките между свързани лица. Разгледана е както нормативната уредба – национална, европейска и международна, така и примери за съдебна практика между мултинационални компании и държавната администрация в качеството ѝ на оператор на фискалните приходи. Изключително добро впечатление прави усилията на докторанта за максимална актуалност на представената информация. В анализа си докторантът е включил промени в законовата рамка влезнали в сила от началото на 2026 г.

В първата част на **Втора глава** са разгледани видовете свързаност между физически и/или юридически лица, като са представени примерни конфигурации на свързаност. Разгледани са принципите на независимите пазарни отношения. В главата са представени основните видове методи за определяне на пазарните цени:

- Метод на сравнимите неконтролирани цени (МСНЦ);
- Метод на пазарните цени (МПЦ);
- Метод на увеличената стойност (МУС);
- Метод на разпределената печалба (МРП);
- Метод на транзакционната нетна печалба (МТНП).

Трета глава на дисертационния труд е с ясно изразена практическа насоченост. Разгледани са три възможни оптимизационни модела при сделки между свързани лица – недвижими имоти, услуги и парични заеми.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Изключително добро впечатление прави многопластовият подход на докторанта Кирил Ангелов към темата за трансферното ценообразуване. Материята е разгледана в различни аспекти, като е споделена и практика, в т.ч. съдебна. В таблица № 3 на страница 56 от дисертационния труд са представени пет примера за съдебни дела между мултинационални компании и данъчна администрация в лицето на Европейската комисия и Данъчната администрация на САЩ (IRS).

В практически аспект са разгледани три от най-популярните примери:

- сделки с недвижими имоти между свързани лица;
- сделки с услуги между свързани лица;
- предоставяне на финансови заеми между свързани лица.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Докторантът Кирил Ангелов е извел и открил общо 5 броя приноси, като ги е разграничил и разпределил на теоретико - методологични приноси и на научно – приложни приноси.

Първият принос: *„Систематизирани са съвременните достижения в нормативната уредба на трансферното ценообразуване и данъчните режими, свързани с противодействието на данъчните злоупотреби, водещи до свиване на данъчната основа и прехвърляне на печалби в международен контекст (BEPS)“*. Основан е на законовата рамка – национална, европейска и интерконтинентална.

Вторият, теоретико – методологичен, принос: *„Предложени са насоки за прилагане на секторен анализ като инструмент за проверка на съответствието на сделките между свързани лица с принципа на независимите пазарни отношения, илюстрирани чрез анализ на бизнес сделки в конкретен икономически сектор“*. Прави се връзка и препратка между законово (теоретичната) рамка и практиката.

Представените научно – приложни приноси, докторантът е извел по следния начин:

Първи научно – приложен принос: *„Изведена е аналитична рамка за изследване на принципа на независимите пазарни отношения, съчетаваща данъчни, счетоводни, икономически и секторни параметри, като в нейния обхват са обосновани практически приложими корекционни подходи и релевантни цифрови коефициенти за извършване на корекции на прилаганите от свързани лица цени в контролирани сделки с цел доближаване на цените до равнищата на съпоставими*

неконтролирани сделки.“. Аналитичната рамка може да се приеме като сърцевината на моделите за трансферно ценообразуване.

Вторият научно – приложен принос докторантър аргументира: *„Разработени са оптимизационни методически модели за систематизирани решения при три от най-разпространените типове сделки между свързани лица – продажба на недвижими имоти, извършване на услуги и финансиращи операции по вътрешногрупово кредитиране.“*;

Третият принос е със силно приложен характер и е с ключово практическо значение. *„Обоснован е потенциалът за практическо приложение на разработените модели както в национална, така и в европейска среда, като се подчертава тяхната двойка полезност - както за повишаване на данъчната сигурност и предвидимост за бизнеса, така и като инструмент за фискален анализ и подпомагане на контрола при трансферното ценообразуване“.*

Рецензентът приема и изразява принципно съгласие с така формулираните от докторанта Кирил Ангелов приноси (теоретико – методологични и научно – приложни).

5. Оценка на публикациите по дисертацията

С цел апробиране и популяризиране на научната си дейност свързана с дисертационния си труд, за периода 2022 г. – 2026 г., докторантът Кирил Ангелов, е публикувал 2 броя научни статии и е представил 3 броя доклади на научни – форуми.

Първата публикация е на тема *„Проблеми и цели при определянето на цените при трансфери на стоки и услуги между свързани предприятия“.*

Втората публикация е на тема *„Оптимизационни модели при извършване и анализ на сделки между свързани предприятия“.*

Първата публикация е представена в съавторство на докторанта с научния си ръководите, а втората публикация е самостоятелна, като и двете публикации са направени в секция Икономически проблеми на научно списание Механика, транспорт, комуникация, ISSN 1312 – 3823.

На Втора национална студентска и докторантска конференция *„Код дигитално: икономика, образование и социални отношения“* организирана от ВУЗФ (понастоящем УЗФ) докторантът е представил самостоятелно доклад на тема *„Методи за определяне на пазарните цени в контекста на трансферното ценообразуване“.*

Докторантът Кирил Ангелов съвместно с научния си ръководител е взел участие на Международна научна конференция „70 години Финансово – счетоводен факултет“ на Университета за национално и световно стопанство. Представеният доклад е на тема *„Съответствие с принципа на независимите пазарни отношения в контекста на трансферното ценообразуване – насоки за изследване“*

През 2022г., докторантът е взел участие в Десета младежка научна конференция „Аз знам и мога“, организирана от ВТУ „Годор Каблешков“ чрез представяне на самостоятелната си разработка на тема *„Някои аспекти на изследване и представяне на свързаните лица в контекста на трансферното ценообразуване“*.

Всички публикации и научни доклади са пряко свързани с темата на дисертационния труд и са направени в срока на обучение на докторанта.

6. Оценка на автореферата

Авторефератът е оформен в обем от 41 страници (на български език) и 38 страници (версия на английски език). Авторефератът предоставя пълна информация за съдържанието, актуалността, изследователската теза, задачите, целта, както и резултатите от проведеното научно изследване. Също така е представена и самооценката на докторанта за неговия труд, изразена чрез дефинираните 2 броя теоретико – методологични приноси и 3 броя научно – приложни приноси.

Авторефератът отговаря на академичните изисквания за оформяне, като представлява синтезиран вариант на основните части от дисертационната разработка на докторанта.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

За всеки научен труд е характерно, че той може да бъде усъвършенстван, подобрен и допълнен. Но по отношение на депозираният дисертационен труд, рецензентът няма съществени критични бележки, които следва да посочи в настоящата рецензия.

Рецензентът препоръчва на докторанта да извърши по-широка публикационна дейност, с цел популяризиране и запознаване на академичната и професионална общност с изведените резултати от дисертационния труд.

В хода на процедурата по публична защита, към докторант Кирил

Ангелов поставям следните въпроси:

1. Какви фискални рискове възникват при неправилно определяне на трансферните цени при конкретни сделки и контрагенти (свързани лица) и как те могат да бъдат минимизирани?

2. При сделка между свързани лица на специфична стока и/или услуга, която е индивидуализирана за клиента и няма пазарен аналог, какъв метод за определяне на трансферните цени би предложил докторантът?

8. Заключение

Дисертационният труд отговаря на нормативните разпоредби на Закона за развитие на академичния състав в Република България и правилника му за прилагане, както и на вътрешната нормативна уредба – *„Правилник за приемане и обучение на докторанти във Висшето училище по застраховане и финанси“* (понастоящем Университет по застраховане и финанси).

Докторантът Кирил Кирилов Ангелов чрез своя дисертационен труд демонстрира задълбочени теоретични познания в научната област, в която е обучаван и притежава способността да извършва самостоятелни научни изследвания, както и способността за подходящо извеждане и обобщение на получените резултати.

В заключение, на базата на цялостната ми преценка относно депозирания дисертационен труд на тема *„Оптимизиране и контрол на сделките между свързани лица в контекста на трансферното ценообразуване“* в това число и на изведените приноси, с пълно вътрешно убеждение давам положителна оценка на дисертационния труд и препоръчвам на уважаемите членове на определеното Научно жури да присъдят образователна и научна степен „Доктор“ на докторант **Кирил Кирилов Ангелов**.

04 май 2026г.

гр. София

Подпис.

доц. д-р Орлин Колев